

Osobita dakle odlika prijevoda dra Zagode, da ukratko kažemo, je, što se držao izvornog grčkog teksta i u sam prijevod stavio izražaje prema shvaćanju i tumačenju Sv. Otaca i bogoslovaca po smisao najzgodnije, pa je tako lako razumljiv i to jasniji i čvršći dokaz za istinu, o kojoj se govori. Tekst je popraćen sa jasnim toplim bilješkama. Ove dvije vlastitosti djelo krasi i najljepše preporučuju. Njime je popunjena tolika praznina u našoj bogoslovskoj literaturi i dana prava duhovna knjiga svima. Zato zaslužuje, da si je svi, a osobito svećenici, nabave i njome se okoriste.

## Biblijske bilješke.

Dr. M. Lah.

### Stilizacija proroštva o Petrovu zatajenju.

Ako pogledamo ovo Kristovo proroštvo (Mt 26 34 Mc 14 30 Lc 22 34 Jo 13 38), opažamo, da je ono najjasnije izraženo u evanđelju sv. Marka, učenika sv. Petra. Ali ako ispodredimo Mt 26 34 sa samim događajem, kako se opisuje u Mt 26 69—75 vidjet ćemo, da se proroštvo Mt 26 34 ispunja ovako: pijetao pjeva nakon izvršenog trokratnog zatajenja. Ako se isporodi Mc 14 30 sa 14 66—72 razabire se da pijetao dva puta pjeva (68 i 72). U ispunjenju proroštva Lc 22 54—62 kaže se: *καὶ παραχρημα ἐτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ* (r. 60). Pijetao »pjeva«. I u Jo 18 15—27 pijetao samo »pjeva«. — Ako i pustimo s vida misao o međusobnoj ovisnosti sinoptika, i tumačili mi nju na kojigod način, ostaje uvijek pitanje otvoreno: zašto je u tri evanđelista ispuštena riječca *ὄϊς* kojom bi sva četiri proroštva bila jednako stilizovana?

Mt 26 57 69—75, Mc 14 66—72, Lc 22 54—62, Jo 18 15—27 dokazuje, da je između prvog i drugog pjetlovog pjevanja protekao o veći vremenski razmak. U Mc 14 68 se kaže, da je Petar nakon prve zataje izišao iz atrija, i pijetao je zapjevao. Pa uzmimo, da je ta lekcija grč. teksta nepouzdana, već u 14 72 slijedi: *καὶ εὐθύς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν*. Ako na Mc 14 68 dolazi Lc 22 58 *καὶ μετὰ βραχὺν* a zatim 59 *καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὄρας μᾶς*, te onda zbivanje trećeg zatajenja, postaje nekuda shvatljivije, da je prvo pjevanje pjetlovo kao od sporedne važnosti u samom događaju ostalo nespomenuto u Mt Lc i Jo.

Čini se nadalje, da je dosta očit razlog, zašto upravo Marko u svom evanđelju spominje »dvokratno« pjevanje. Sv. je Petar svojim kasnijim apostolskim propovijedanjem stvorio substrat za evanđelje svoga učenika Marka. Petrov je temperamenat iziskivao, da se spominju »dva« pjevanja. Tako su ona i ušla u evanđelje. Nema pak sumnje, da je što sporednost prvog pjevanja, a

što opet zakon ljubavi prema bližnjemu u apostolsko doba zahtijevao i proizveo, da se pogriješke vrhovnoga poglavice Crkve koliko je moguće, ublaže. Ovo je potonje osobito djelovalo kod četvrtog evanđeliste, koji ispušta »dva pjevanja«, koja su bila dobro poznata iz Markova evanđelja, te govori samo o »pjevanju«. Dakako da ova predaja o »pjevanju« nije bila nikako na uštrb istine o »dva pjevanja«, dapače ni onda, kad bi predaja već u prvom početku izgubila s vida »prvo« pjevanje.

### Eksegeza i inspiracija.

Ako se uzme inspiriranost biblijskog teksta kao gotova činjenica, onda za ispravnu eksegezu ostaje samo jedan put, koji vodi do cilja: računati svagdje sa tom inspiracijom. Da se pako sa pojmom inspiracije može u eksegetiranju samoga teksta valjano postupati potrebno je znati narav inspiracije. Je li nama danas potpuno i iscrpivo poznata bit i narav inspiracije ili božanskog nadahnuća u svetim knjigama

Proučavajući nauk Crkve i bogoslova (cf. Kirchl. Handlexikon I. B. s. v. Inspiration, stupac 97) gdje se nalazi i pripadna literatura dolazimo do spoznaje, da je pojam inspiracije *i a s a n*: *Supra-naturali illustratione Deus effecit, ut totum argumentum... mens scriptoris conciperet scribendum; gratia deinde... efficaci voluntatem scriptoris... permovet; continua... assistentia... direxit, ut omnes et solas veritates, quas ipse (sc. Deus) illo in libro scribi voluit, hic apta vestiret forma, qua earum sensum plene redderet* (Enc. »Providentissimus« u Cornely o. c. str. 687). Nauk novijih bogoslova analizom crkvene nauke dolazi do novih i vrlo dobrih shvaćanja same naravi nadahnuća.

Sav ovaj nauk bogoslova, koji u svim detaljima potpuno ne harmonuje, mogli bismo nazvati »teorijsko prikazivanje ili apriorna analiza pojma inspiracije«. Ta apriorna analiza, bude li primjenjena na sam tekst, nailazi u jednu ruku na znatne poteškoće i nejasnosti, a u drugu stiže mnogo na svojoj *s a d r ž i n i*. Poteškoće nastaju u apliciranoj apriornoj analizi inspiracije odatle, što se već unapred odredilo — bez obzira na sam tekst — kako treba shvatiti nauk crkveni i teološki. A jer jedino sv. tekst pokazuje *n a č i n*, kojim treba na dofičnom mjestu dati pojmu inspiracije opseg i sadržaj, potrebno je svako apriorno razlaganje inspiracije utvrditi, eventualno i ispraviti u primjeni na sam tekst. I tako ona eksegeza, koja bazira na dogmatičkoj činjenici inspiracije i njenoj dogmatski određenoj bitnoj sadržini, ostaje glavni faktor koji je kadar — u koliko je to uopće moguće — upotpuniti shvaćanje inspiracije. Eksegeza sv. teksta u smislu kako je rečeno osvjetljuje i druge faktore, koji odlučuju kod determiniranja pojma inspiracije, a ti su: 1. spoznaja inspiracije pojedine knjige sa strane Crkve; 2.

ustanovljenje autografnog teksta u svim detaljima; 3. psihologija ljudskog govora i filozofijska antropologija uopće; 4. uloga i zadaća pisane riječi Božje u Crkvi i čovječanstvu uopće, t. j. cilj ili svrha Sv. Pisma. Jasno je, da će upravo zbog ovakvih faktora inspiracija ostati jednako kao i eksegeza sv. teksta manje više izvrgnuta slobodnoj naučnoj diskusiji, kako nam to svi minuli vjekovi crkvene povijesti svjedoče.

### **Dodatak bilješci »Aures autem perfecisti mihi«.**

(Bog. Smotra 192. III, 344 str.)

Lect. **הפצת** osniva se na posve slučajnoj, faktičnoj, i ako manje vjerojatnoj pogriješi prepisivačevoj. Ta faktična pogriješka dala je povod mijenjanju slijedećega **והיה** u **והיה** i **והיה** u **והיה** i to hotimičnome mijenjanju u koliko se promjena već otprije nije eventualno nehotice dogodila. Taj čitav problem postaje mnogo vjerojatniji, ako se pretpostavi lect. **הפצת** iza koje slijedi **גויה** iskvareno tijekom vremena nepažnjom prepisivača u **גויה**, čemu je netko sprijeda stavio hotimice **ס**, hoteci dati riječi smisao. Kako se **ס** između **הפצת** i **גויה** i onako fonetski nalazi, vjerojatno je, da je taj posljednji prepisivač-ispravljач držao, da je **ס** što ga on umeće, već otprije ovdje stajao, te je samo pomutnjom predašnjih prepisivača ispao.

### **Zahvala Don Frana dr. Bulića.**

Pred pet godina, prigodom moje sedamdesetipete-godišnjice života, a pedesete godišnjice moga naučnoga rada, moji kolege u nauci, domaći i strani, obasuše me iskazima poštovanja i posebnim **S p o m e n - Z b o r n i k o m** (**Strena Buliciana**) učenih radnja, ponajviše iz moga naučnoga područja; moji bivši učenici izljevima ljubavi i širokih simpatija; moji prijatelji srdačnim čestitkama; razni kulturni zavodi posebnim odlikovanjima.

Kada sam se zahvaljivao na tim brojnim izljevima ljubavi prema nauci i znanosti, kojih sam ja tekar skroman svećenik, nisam mogao ni pomisliti, da će se poslije pet godina, prigodom mojih navršenih osamdeset godina, pojaviti i u mojim kolegama nauke, u znanstvenim zavodima, u domovini i vani, u gradskim zastupstvima, u mojim bivšim a i sadašnjim učenicima srednjih zavoda, u mojim prijateljima i znancima onaj val oduševljenja što kan da je htio da nadmaši, pa je i nadmašio prvašnje izljeve širokih simpatija prema mojoj osobi.

Ovi su izljevi priznanja utješljivi u sutonu moga života, jer su mi dokazom, kako sjeme posijano pred pedeset godina od jed-